

УДК 81'373.111

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Потюк Ірина Євгенівна
м. Тернопіль

У статті проаналізовано специфіку оволодіння англomовною лексичною компетенцією у немовному навчальному закладі, яка являється невід'ємним компонентом іншомовної професійно спрямованої комунікативної компетенції студента, а також забезпечує майбутніх фахівців знаннями професійної лексики та формує у них вміння розпізнавати й розуміти термінологічні одиниці підмови спеціальності. Автором виокремлено основні аспекти процедури відбору матеріалів для формування англomовної професійно спрямованої лексичної компетенції та охарактеризовано особливості оцінювання результативності цього процесу як таких, що сприятимуть його ефективності.

Ключові слова: комунікативна компетенція, іншомовна професійно спрямована лексична компетенція, студенти немовних спеціальностей.

Сучасне замовлення суспільства передбачає мовну підготовку фахівця відповідно до координованих стандартів та вимог щодо володіння іноземними мовами. Такі зміни потребують формування нових цілей, принципів, змісту навчання ІМ для ВНЗ, які здійснюють підготовку фахівців з немовних спеціальностей, а також розробки відповідних навчальних матеріалів. Так, з цією метою в Україні було створено принципово нову програму з іноземних мов для ВНЗ – Програма з англійської мови для професійного спілкування (2005), яка надає студентам немовних спеціальностей (надалі СНС) можливість розвивати мовну компетенцію і стратегії, необхідні для ефективної участі в освітньому процесі та активної позиції у різних ситуаціях професійного спілкування.

Оскільки, англomовна професійно спрямована комунікативна компетенція сьогодні характеризується як структурний компонент особистості СНС, для її формування вбачаємо необхідність та доцільність у розвитку саме лексичної компетенції як такої, що сприяє та полегшує професійну комунікацію фахівців немовної сфери англійською мовою.

Мета статті – охарактеризувати головні, на нашу думку, аспекти проблеми відбору навчальних матеріалів для підвищення ефективності процесу формування у студентів немовних спеціальностей професійної англomовної лексичної компетенції, а також обґрунтувати особливості оцінювання рівня її сформованості у студентів.

Особливості процесу формування іншомовного лексичного матеріалу як основи навчання іншомовної лексики полягають у необхідності правильного відбору навчального матеріалу та його методичної організації, оскільки ми переконані, що доцільно відібраний матеріал для опрацювання сприятиме ефективності та результативності цього процесу.

Тому, ми пропонуємо детальніше розглянути саму процедуру відбору матеріалів для формування професійно спрямованої лексичної компетенції. Отже, беручи за основу розвідки В.Л. Скалкіна та Н.Ф. Бориско [1; 4], відбір навчального матеріалу рекомендуємо здійснювати наступним чином:

1. визначити сферу спілкування, яка б відповідала інтересам студентів;
2. сформулювати теми, які найповніше б сприяли відображенню професійного досвіду студентів, їхніх уявлень про дійсність і спосіб організації навчального матеріалу;
3. виділити проблемно-тематичні комплекси, які включа-

ють попередній досвід студентів, характеризуються актуальністю і є стимулом до активних навчальних дій;

4. виокремити найбільш типові ситуації спілкування, які б виступали індикатором міжособистісної взаємодії учасників комунікативного процесу (предмет спілкування, ролі, завдання спілкування);

5. здійснити добір навчальних фахових текстів як одного із основних джерел термінологічної лексики для студентів немовних ВНЗ та підґрунтя для стимулювання мовленнєвої взаємодії на професійну тематику;

6. відібрати власне мовний мінімум (лексичний матеріал, мовленнєві формули), який слід вважати основною складовою реального словника студентів.

Також, на нашу думку, не менш вагомою складовою у процесі формування англomовної лексичної компетенції є визначення його результативності. Тому ми наголошуємо на важливості розробки критеріїв оцінювання для визначення рівня сформованості лексичної компетенції студентів. А з огляду на те, що згідно визначення, поняття лексичної компетенції передбачає знання мовних (тобто лексичних у нашому випадку) одиниць і вміння їх використовувати [2, с. 110; 3, с. 7] в усному та писемному мовленні, то для визначення рівня її сформованості ми пропонуємо розмежувати знання та вміння, якими повинен володіти студент при писемному спілкуванні, а також приділяти увагу його вправності в усній комунікації.

Для визначення рівня сформованості професійно орієнтованої лексичної компетенції ми пропонуємо такі групи критерії оцінювання: А) об'єм та глибина знань фахової лексики; Б) повнота і точність розуміння лексичних одиниць підмови спеціальності. Ми вважаємо, що інформування про особливості оцінювання дасть студентам можливість орієнтуватися в досягнутих результатах свого навчання, а тому ознайомлення студентів із об'єктами контролю, які визначають ефективність та кількісні характеристики рівня сформованості лексичної компетенції, є необхідним. Пропонуємо наступні об'єкти контролю для з'ясування рівня успішності СНС у формуванні лексичної компетенції:

А) Об'єм та глибина знань фахової лексики:

- спектр використання ЛО;
- контекстне / ситуативне вживання ЛО;
- професійна спрямованість ЛО.

Б) Повнота і точність розуміння лексичних одиниць підмови спеціальності:

- логіко-сміслова цінність ЛО;
- адекватність вживання ЛО;
- тематичність/ інформативність повідомлення.

Визначення рівня сформованості у студентів немовних вузів англomовної професійно орієнтованої лексичної компетенції ми пропонуємо здійснювати за критеріальною шкалою. Загальна кількість балів за всі запропоновані завдання у тестах становить 100 балів для визначення рівня знань фахової лексики та вміння її використовувати у писемному мовленні та 50 балів для з'ясування рівня успішності вживання фахової лексики студентами в усному мовленні. Звідси, студент отримує «відмінно» (А), якщо він набирає 90-100/41-50 балів; «дуже добре» (В), якщо він набрав 85-89/38-41 балів; «добре» (С), якщо студент набрав 75-84/34-38 балів; «задовільно» (D) – 60-74/30-33 бали; «достатньо» (Е), повторне складання теми – 50-59/27-30 балів; «незадовільно»

но» (FX), повторне складання теми – 26-49/16-27 балів; «незадовільно» (F), повторне вивчення курсу – 0-25/менше 16 балів. Кількість питань письмового тесту становить 50, кожне з яких оцінюється у 2 бали. В усному тесті пропонується 20 питань для

обговорення і творче завдання, яке оцінюється в 10 балів.

Представимо критерії оцінювання рівня сформованості професійної англомовної лексичної компетенції схематично у таблиці 1.

Таблиця 1

Критерії оцінювання рівня сформованості професійної англомовної лексичної компетенції у студентів немовних спеціальностей

Критерії оцінювання	Об'єкти контролю	Максимальний бал		
		знання	вміння	усне м-ня
Об'єм та глибина знань фахової лексики	Спектр використання ЛО	24	0	8
	Контекстне/ситуативне вживання ЛО	24	24	12
	Професійна спрямованість ЛО	16	20	5
Повнота і точність розуміння ЛО	Логіко-смилова цінність ЛО	16	20	5
	Адекватність вживання ЛО	16	20	12
	Тематичність/ інформативність	0	16	8
Загальна максимальна кількість балів		100	100	50

Наведемо орієнтовні приклади завдань, які можуть бути запропоновані студентам для визначення рівня знань фахової лексики в писемному мовленні.

Завдання 1 (questions 1-12). **Об'єкт оцінювання:** спектр використання ЛО. **Інструкція:** Choose and circle the best alternative to complete each sentence.

Завдання 2 (questions 13-24). **Об'єкт оцінювання:** контекстне / ситуативне вживання ЛО. **Інструкція:** Complete each sentence with one of the expressions given below.

Завдання 3 (questions 25-34). **Об'єкт оцінювання:** адекватність вживання ЛО. **Інструкція:** Match the given terms with their definitions.

Завдання 4 (questions 35-42). **Об'єкт оцінювання:** професійна спрямованість ЛО. **Інструкція:** Complete the table below.

e.g.

Noun	Adjective	Verb
success

Завдання 5 (questions 43-50). **Об'єкт оцінювання:** логіко-смилова цінність ЛО. **Інструкція:** Write one name for each of the following groups.

e.g. family atmosphere, stunning interior, excellent service, magnificent arrangements, spectacular views: h_____ f_____

Наведемо орієнтовні приклади завдань, які можуть бути запропоновані студентам для визначення рівня навичок і вмінь використання фахової лексики в писемному мовленні.

A

a "must-see"

...

B

...

destination

Ukrainian touristic prospects changed from being an outsider to _____ after hosting Europe's major sporting event - EURO 2012 football championship.

Завдання 3 (questions 21-30). **Об'єкт оцінювання:** професійна спрямованість ЛО. **Інструкція:** Supply the correct terms to the given definitions.

Завдання 4 (questions 31-42). **Об'єкт оцінювання:** контекстне / ситуативне вживання ЛО. **Інструкція:** Fill the gaps in a set of sentences below using words given with each set. E.g.

1) Much will depend on the government's _____ to finance the transport infrastructure that is lacking.

2) So we try to include a number of incentives, but of course that cuts our own _____ margins.

3) I was considering taking a short skiing trip. You don't happen to have any _____ packages, do you?.

• profit • bargain • capacity

Завдання 5 (questions 43-50). **Об'єкт оцінювання:** тематичність/ інформативність. **Інструкція:** Respond to the questions you

might be asked at the interview applying for a job.

Наведемо орієнтовні приклади завдань, які можуть бути запропоновані студентам для визначення рівня успішності вживання фахової лексики в усному мовленні.

Завдання 1 (questions 1-12). **Об'єкт оцінювання:** контекстне / ситуативне вживання ЛО та адекватність їх вживання. **Інструкція:** Continue the sentences to explain the meaning of a particular term.

Завдання 2 (questions 11-20). **Об'єкт оцінювання:** тематичність/ інформативність та спектр використання ЛО. **Інструкція:** Express your opinion on the following topics.

Завдання 3 (project work). **Об'єкт оцінювання:** професійна спрямованість ЛО та логіко-смилова цінність ЛО. **Інструкція:** Find out about a famous (local) tourist destination and prepare a short presentation. Use given plan of the ideas:

- location and climate
- getting around
- sightseeing

- *entertainment*
- *food and drink*
- *etc.*

Отже, в ході нашого дослідження ми дійшли висновку, що запропонована вище організація процедури відбору матеріалів для формування професійно спрямованої лексичної компетенції підвищить ефективність її формування у студентів немовних спеціальностей, а також, ми переконані, що наведене у розвідці співвідношення методик оцінювання рівня сформованості у студентів немовних вузів англomовної професійно орієнтованої лек-

сичної компетенції за різними системами (за шкалою навчального закладу, за національною шкалою і за шкалою ECTS) сприятиме адекватному та справедливому її оцінюванню, а інформування студентів про особливості оцінювання сприятиме самоконтролю успіхів в освітньому процесі. Предметом наших подальших публікацій стане дослідження проблеми відбору стратегій навчання як таких, що забезпечать СНС уміннями самостійного вирішення конкретних навчальних завдань, а також сприятимуть формуванню особистісної позиції у виборі найефективнішої траєкторії у навчанні.

Література та джерела

1. Бориско Н.Ф. Теоретические основы создания учебно-методических комплексов для языковой межкультурной подготовки учителей иностранных языков (на материале интенсивного обучения немецкому языку): дис. ... доктора пед. наук: спец. 13.00.02 / Бориско Наталия Федоровна. – К., 2000. – 508 с.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання С.Ю.Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 261 с.
3. Програма з англійської мови для професійного спілкування. [Колектив авторів: Г.Є.Бакаєва, О.А.Борисенко, І.І.Зуєнок, В.О.Іваніщева, Л.Й.Клименко, Т.І.Козимирська, С.І.Кострицька, Н.Ю.Тодорова, А.О.Ходцева] – К.: Ленвіт, 2005. – 119с.
4. Скалкин В.Л. Коммуникативные основы отбора языкового материала для обучения устной иноязычной речи / Владимир Львович Скалкин // Коммуникативный метод обучения речевой деятельности: Межвуз. сб. научн. тр. – Воронеж, 1983. – С. 48–56.

В статье проанализирована специфика овладения англоязычной лексической компетенцией в неязыковом учебном заведении, которая является неотъемлемым компонентом иноязычной профессионально направленной коммуникативной компетенции студента, а также обеспечивает будущих специалистов знаниями профессиональной лексики и формирует у них умение распознавать и понимать терминологические единицы по специальности. Автором выделены основные аспекты процедуры отбора материалов для формирования профессионально направленной лексической компетенции и охарактеризованы особенности оценивания результативности этого процесса как таковых, которые будут способствовать его эффективности.

Ключевые слова: коммуникативная компетенция, иноязычная профессионально направлена лексическая компетенция, студенты неязыковых специальностей.

Specifics of mastering the English-language lexical competence in unlinguistic educational establishment, which appears an integral component of professionally directed communicative competence of the student, and also provides future specialists' knowledge of professional vocabulary and forms ability to recognize and understand it, have been analyzed in the article. The main aspects of the vocabulary materials organization and estimation of the results of the educational process of the students of unlinguistic specialities have been highlighted and characterized by the author as such, that will assist its efficiency.

Key words: communicative competence, foreign professionally directed lexical competence, students of unlinguistic specialities.